

مفاتیح الاعجاز

فی

شرح گلشن راز

تألیف

شیخ محمدتدین محمد لاهیجی

مقدمه، تصحیح و تعلیقات

دکتر محمد رضا برزگر خالی و بقیة کرباسی

با ویرایش جدید، اعراب گذاری و ترجمه‌ی آیات

عبارت‌ها و شعرهای عربی، افزایش تعلیقات و

تکمیل فرهنگ لغات



سرشناسه	: لاهیجی محمد بن یحیی، ۹۱۲ ق.
عنوان فرار دادی	: گلشن راز، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز / تألیف شمس‌الدین محمد لاهیجی؛ مقدمه، تصحیح و تعلیقات محمدرضا برزگر خالقی، عفت کرباسی.
وضعیت ویراست	: ویراست ۲.
مشخصات نشر	: تهران: زوآر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ی، هشتاد و نه، ۸۸۵ ص.
شابک	: 978-964-401-459-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ دهم.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: شبستری، محمود بن عبدالکریم، ۶۸۷-۷۲۰ ق. - گلشن راز - - نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی - - قرن ۸.
موضوع	: شعر عرفانی - - قرن ۸.
شناسنامه	: برزگر خالقی، محمدرضا، مصحح، مقدمه نویس
سناد افزودن	: کرباسی، عفت (خالقی)، مصحح، مقدمه نویس
سناد افزودن	: شبستری، محمود بن عبدالکریم، ۶۸۷-۷۲۰ ق. - گلشن راز، شرح.
رده‌بندی دکن	: ۱۳۹۱ ل ۲۷۰۸ گ / ۵۵۰۲ PIR
رده‌بندی دی‌رج	: ۸ فا ۱
شماره کتابشناسی	: ۲۷۴۴۱



انتشارات

- مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز □
- تألیف: شمس‌الدین محمد لاهیجی □
- مقدمه و تصحیح و تعلیقات: دکتر محمدرضا برزگر خالقی و عفت کرباسی □
- نوبت چاپ: اول □
- نظارت بر چاپ: سرریسی □
- چاپ: خاشع □
- شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه □
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۱-۴۵۹-۸ □

□ تهران، خیابان انقلاب، خیابان دوازدهم فروردین، نبش شهیدنظری، پلاک ۲۷۸ □

□ تلفن: ۰۳۲۵۴۶۶۶-۶۶۴۸۳۴۲۳-۶۶۴۸۳۴۲۴، نمابر: ۶۶۴۸۳۴۲۴ □

□ قیمت ۴۸۰۰۰ تومان □

فهرست مقدمه

سه	باره
چهار	گلشن راز و مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز
یازده	خصوصیات بیکی استوری مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز
پانزده	امیرحسینی
شانزده	علل گمنامی امیرحسینی
هفده	آثار امیرحسینی
بیست	شیخ محمود شبستری
بیست و دو	آثار شبستری
بیست و هفت	عرفان شبستری در گلشن راز
سی و نه	لاهیجی
چهل و یک	آثار لاهیجی
چهل و شش	نور بخشیه
پنجاه	محبی الدین بن عربی
پنجاه و دو	آثار ابن عربی
پنجاه و چهار	عرفان ابن عربی
شصت و شش	شارحان و تابعان عرفان ابن عربی
هفتاد و یک	معرفی نسخ مورد استفاده
هفتاد و دو	ویژگی های املایی نسخه ی اساس
هفتاد و سه	توضیحاتی درباره ی تصحیح کتاب
هفتاد و نه	یادداشت ها

فهرست مطالب

۲	سبب نوشتن شرح گلشن راز
۳	ابتدای شرح گلشن راز
۴	اقسام تفسیر ظاهری
۵	چگونگی این کتب کونین
۸	انواع اعتقادات اهل بیت
۹	سیر نزوی و سیر معنوی
۱۰	کیفیت سیر و سیر اهل بیت
۱۳	خلق و امر و چگونگی ظهور آن
۱۴	اعتباری بودن مراتب کثراه
۱۸	رهبری انبیا و اولیا
۲۰	حقیقت محمدی و تقدّم انسان کامل
۲۱	میم احمد و مراتب چهل گانه‌ی موجودات
۲۲	خاتمیت پیامبر اسلام
۲۳	حال، مقام، فرق، جمع و جمع‌الجمع
۲۵	متابعت اولیا از انبیا
۲۶	تعریف عارف و معروف
۲۶	انواع اولیا الله و علت اخفای اسرار الهی
۲۹	وضع اصطلاحات به وسیله‌ی اولیا الله
۳۲	سؤالات امیرسید حسینی و سبب نظم کتاب
۳۵	شعر نگفتن شبستری و علت آن
۳۹	چگونگی پاسخ به نامه‌ی امیرحسینی
۴۲	وجه تسمیه‌ی کتاب به گلشن
۴۴	سؤال اول در معنی تفکر
۴۴	تعریف تفکر در اصطلاح ارباب اشارت
۴۶	تذکر و عبرت

۴۷	تعریف تفکر در اصطلاح ارباب عقل
۴۹	حاصل شدن معرفت حقیقی به طریق استدلال
۵۱	بیان وادی ایمن و درخت
۵۲	مراتب اهل کشف
۵۵	تجربید و ارتباط آن با تأیید الهی
۵۶	استدلال حکیم فلسفی از وجود ممکن به وجود واجب
۵۸	دور و تسلسل و بطلان آن دو
۵۹	چگونگی شناخت اشیا و حق
۶۲	تمثیل
۶۴	عقل فوال مختلفه‌ی پیروان آن
۶۶	و نه‌ای مکشوفات شارح
۶۸	قاصر بودن فلسفه شیعه و منزّه از معرفت الله
۶۹	نناسخ و بطلان آن
۷۱	به نور یقین نرسیدن کلمان و اهل ظاهر
۷۳	منزّه بودن ذات حق از جهت رتبه‌ی او
۷۶	سؤال دوم: فکری که شرط الکل است
۷۶	تفکر روا و تفکر ناروا
۷۸	تجلی ذات حق در موجودات
۸۰	واقعه‌ای از حالات شارح در تجلی حق
۸۱	عاجز بودن عقل از معرفت حق
۸۳	تمثیل نور تجلی حق به رنگ سیاه
۸۵	نیستی و ظلمت ممکنات
۸۷	بیان فقر و سواد اعظم
۸۹	تمثیل
۹۰	ظهور عقل به صورت اعیان
۹۵	ظهور اسرار الهی به وسیله‌ی انسان
۹۸	محبت حق و بنده نسبت به یک دیگر
۱۰۰	اشتمال جزوی بر کلی
۱۰۳	دل و ظهور اسمای جلالی و جمالی حق در او
۱۰۴	وابسته بودن موجودات به یک دیگر و چگونگی تقدّم و تاخّر امور
۱۰۸	مقتد بودن افراد عالم و لزوم امکانیت ایشان
۱۱۱	قاعده
۱۱۲	بیان سیمرغ، کوه قاف، ست، دوزخ و اعراف
۱۱۴	عوالم پنج‌گانه‌ی کلیه

۱۱۶	بیان جابلقا و جابلسا
۱۱۷	تعدد مشارق و مغارب و سخن ابن عباس در این باره
۱۱۹	قیامت وسطا و قیامت کبرا و اثر آن‌ها در بیداری انسان
۱۲۱	نقش پیر کامل در تصفیه‌ی انسان
۱۲۴	تشویق سالکان به محاربه‌ی یا نفس اماره و پرهیز از تقلید
۱۲۹	انواع تجلی
۱۳۱	روی گردانیدن سالک از حجب ظلمانی و نورانی
۱۳۲	تجلی حق در صور مظاهر حسیه بر موسی
۱۳۶	معراج پیامبر (ص) و عروج اولیا الله
۱۳۹	اعده در بیان تطبیق کتاب عالم با کتاب منزل
۱۴۳	قوله فی الفکر فی الآفاق
۱۴۷	حرکت فلک اعظم و افلاک ثمانیه
۱۴۹	افلاک ثمانیه و برده‌دوازده‌گانه
۱۵۳	خانه‌های کواکب سبعه
۱۵۴	منازل قمر و المانیان آن
۱۵۶	حکمت داشتن خوک کوب و کوب
۱۵۷	مجبور بودن افلاک و مسقط بودن آن‌ها
۱۵۸	تمثیل
۱۶۱	عناصر چهارگانه و موالید سه‌گانه آن به روایت حق
۱۶۶	قاعده فی التفکر فی الانفس
۱۶۹	معنی ظلومی و جهولی انسان
۱۷۲	موقعیت انسان در عالم
۱۷۸	اسمای الهیه و ارتباط آن‌ها با اعیان ثابت
۱۸۶	سؤالات سوم و چهارم در معنی «من» و «سفرکردن در خود»
۱۸۶	بیان «من»
۱۸۹	رد قول حکما درباره‌ی معنی «من»
۱۹۲	چگونگی سفرکردن در خود
۱۹۳	واقعه‌ای از واقعات شیخ شارح
۱۹۴	نمود کثرات و تجلی توحید حقیقی
۱۹۶	بهشت و دوزخ وجود و امکان، و برزخ تعینات
۱۹۷	تکالیف و احکام شرعیه پس از برخاستن حجاب تعین
۱۹۹	مراتب عین الیقین و حق الیقین در سلوک
۲۰۱	سریان واحد مطلق در مراتب کثرات
۲۰۴	سؤالات پنجم و ششم در معنی «مسافر» و «مرد تمام»

۲۰۴	بیان مسافر و سالک
۲۰۵	کیفیت سفر سالک
۲۰۶	قاعده
۲۰۷	سیر نطفه و حالات مختلف آن
۲۱۱	انواع و افعال قوای مدرکه و محرکه
۲۱۲	چگونگی ظهور صفات ذمیمه و تابش نور حق در انسان
۲۱۸	مقام توبه و مراتب آن
۲۱۹	مقام تلویین و مقام تمکین
۲۲۲	مقام نای صفات و مقام توکل
۲۲۳	مقام اصلا سخنان عرفا در این مورد
۲۲۶	مقام سالک در علم حق
۲۲۷	مراتب توحید شه
۲۲۹	مقام محمدی، بیت کبریا و اصلان
۲۳۲	نبوت و ولایت
۲۳۲	تمثیل
۲۳۸	اقسام اولیا الله
۲۳۹	سیر ولی در رسیدن به مرتبه‌ی ریت
۲۴۴	بیان مرد تمام
۲۴۶	شریعت، طریقت و حقیقت و ارتباط هر یک با آن
۲۵۱	تمثیل
۲۵۳	اقسام سالکانی که به مقام محبوبی رسیده‌اند و مورثیت آن‌ها در مقابل تکالیف شرعی
۲۵۸	سیر حبه‌ی حقیقت و امتیاز آن از تناسخ
۲۶۵	قاعده در ختم نبوت و ظهور ولایت
۲۷۱	تمثیل در بیان مراتب انبیا و اولیا نسبت با مرتبه‌ی محمدیه
۲۷۹	آغاز و ختم ولایت
۲۸۸	سؤالات هفتم و هشتم درباره‌ی واقف بر سر وحدت و شناسایی عارف
۲۸۸	واقف بر سر وحدت
۲۸۹	چگونگی و طرق شناسایی عارف
۲۹۵	موانع راه عارف و چگونگی طهارت از آن‌ها
۲۹۹	سؤال نهم در سعی انسان در کسب معرفت
۲۹۹	اعیان ثابت و تجلی حق به حسب استعدادشان
۳۰۷	تمثیل در بیان منکر حال به جهت عدم قابلیت فطری
۳۱۲	سؤال دهم در گفتن انا الحق از سوی کاملان
۳۱۲	بیان انا الحق

۳۱۴	واقعه
۳۱۹	یکی شدن سالک و سیر و سلوک و حلول و اتحاد نبودن آن
۳۲۲	تمثیل در نمودهای بی بود
۳۲۸	سؤال یازدهم در معنی واصل و چگونگی سلوک
۳۲۸	وصال حق و کیفیت آن
۳۳۶	تمثیل در اطوار وجود
۳۴۷	استخاره‌ی شارح برای نوشتن شرح گلشن
۳۴۸	سؤال دوازدهم در وصال ممکن و واجب، و قرب و بعد
۳۴۸	حقیقت قرب و بعد
۳۵۲	بین زمین خوف عارف
۳۵۶	گمراهی سالک در حجاب خودی
۳۵۸	اختیاری انسان در افعال
۳۶۲	قدرت و سبب و عیب و عقاید آن‌ها
۳۶۸	رد و طرد مسلمانان حکایت آدم
۳۷۱	کبریایی حق و بار و چو و چرای بنده
۳۷۳	مختار مجبور بودن انسان سبب تالیف نهادن بر وی
۳۸۱	سؤال سیزدهم در بحری که شامل آن اطلاق است و گوهرهای آن دریا
۳۸۱	پاسخ سؤال به طریق تشبیه و تمثیل
۳۸۳	تمثیل
۳۸۵	امر به ترک قشریات و کسب علوم دینی
۳۹۲	قاعده در بیان اصول اخلاق و شعب آن
۴۰۴	تمثیل در تعلق روح با بدن
۴۱۳	سؤال چهاردهم در جزو فزون از کل و طریق جستن آن
۴۱۳	وجود و خصوصیات آن
۴۱۹	قیامت و اقسام آن
۴۲۳	تمثیل در تبدلات این عالم و قیامت کبرا
۴۲۵	انواع ممات و حیات
۴۲۸	تطبیق اجزای انسان صغیر با انسان کبیر
۴۲۹	تطابق احوال قیامت کبرا با قیامت صغرا
۴۳۱	فناى غیر حق و چگونگی بقای آن‌ها
۴۳۹	قاعده در تمثیل ملکات نفسانی و بدنی در معاد
۴۴۷	احوال عرفا پس از مرگ اختیاری
۴۵۵	سؤال پانزدهم در چگونگی جدایی قدیم و محدث
۴۵۵	خیالی و وهمی بودن محدثات

۴۶۰	وحدت وجود
۴۶۴	سؤال شانزدهم در حقیقت چشم، لب، رخ، زلف، خطّ و خال
۴۶۴	پاسخ سؤال به طریق اجمال
۴۶۶	انواع تجلی و صفات حق و ارتباط آن‌ها با رخ و زلف
۴۶۸	چگونگی دلالت الفاظ بر معانی
۴۷۲	حالات سه‌گانه‌ی ارباب طریقت
۴۷۷	لزوم رعایت لوازم معانی
۴۷۸	اشارات به چشم و لب
۴۸۶	اشارات به زلف
۴۹۴	اشارات به رخ و خط
۴۹۹	اشارات به خال
۵۰۳	اختلاف اسوال
۵۰۶	سؤال هفدهم در معنی شراب و شمع و شاهد و دعوی خراباتی شدن
۵۰۶	معنی شراب و شمع و شادمانی
۵۱۴	مستی می‌محبت و عشق در چو آن
۵۲۰	اختلاف اذواق اهل ذوق و سلیقه‌ها
۵۲۲	واقعه‌ای از واقعات شارح
۵۲۴	اشارات به خرابات
۵۳۶	سؤال هجدهم در حقیقت بت و زنار و ترسایه
۵۳۶	اشارات به بت
۵۴۴	اشارات به زنار
۵۴۶	کرامت و غرض مشایخ رسمیه از آن
۵۵۰	تناسخ و شعب آن
۵۵۱	احوال مشایخ متصنّفه
۵۶۴	اشارات به ترسایه
۵۶۹	تمثیل در کیفیت ارتقای نفس انسانی به مراتب علیّه
۵۸۵	سلسله‌ی طریقت شارح
۵۸۶	اجازه‌ی ارشاد شارح از سوی محمد نوربخش
۵۸۸	اشارات به بت ترسایه
۵۹۸	وصف گلشن راز و ذکر ناظم آن
۶۰۵	نسخه بدل‌ها
۶۲۳	تعلیقات
۷۳۷	فرهنگ لغات
۷۷۷	فهرست آیات

۷۸۹	فهرست احادیث و اخبار و اقوال عرفا و بزرگان و امثال و عبارات عربی
۸۰۱	فهرست اشعار عربی
۸۰۵	فهرست اشعار فارسی
۸۳۰	فهرست اسامی اشخاص
۸۳۳	فهرست جای‌ها
۸۳۴	فهرست کتاب‌ها
۸۳۵	فهرست اصطلاحات
۸۵۰	کشف الایات
۸۶۷	فهرست مراجع و مأخذ

www.ketab.ir

«به نام خدا»

پیش‌سخن و ویرایش جدید

سیاس‌خان علی‌اکبر قادر را که توفیق ویرایش جدید کتاب حاضر را به ما ارزانی فرمود و درود بر روان پاک مصطفی‌خانان گران‌قدرش که پیوسته چراغ هدایت بشریت بوده و هستند و به ویژه، سلام بر حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) - و به امید ظهور هرچه زودتر آن مولا.

در ویرایش جدید کتاب، موارد ذیل انجام شده است:

- ۱- ویرایش متن با رسم‌الخط جدید و استفاده از اسان‌های کمک به درست خوانی متن.
- ۲- اعراب‌گذاری و ترجمه‌ی احادیث و سخنان و امثال و عبارات عربی.
- ۳- افزودن به تعلیقات کتاب با یافتن موارد تکراری.
- ۴- کامل‌کردن فرهنگ لغات.
- ۵- اصلاح برخی غلط‌های چاپی.

خدا چنان‌که بخواهد
تو خوشنودین ما را بگازد

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

پیش‌سخن

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ.

پس از حمد و ثناء به خداوند سبوح و صلوات بی‌پایان بر روان سرور عالمیان محمد مصطفی (ص) باد. ان‌شاء الله - سلام الله عليهم اجمعین - و درود بر شهدای طریق علم و ایمان، ابتدا باید تشکر قلبی سردر راه استاد فرزانه و ارجمند، جناب آقای دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی که تصحیح کتاب «مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز» را به ما پیشنهاد فرمودند و علاوه بر آن، طی چند سالی که در این موضوع کوشش کردیم با راهنمایی‌های مفید و ارزنده‌ی خود، یاور و مشوقمان بودند، ابراز نماییم.

همچنین از اساتید بزرگوار، آقای دکتر علی شیخ‌الاسلامی، آقای دکتر تقی پورنامداریان و آقای دکتر علی رواقی به خاطر راهنمایی‌هایشان متشکریم. همچنین از مؤولان کتابخانه‌ی مسجد گوهرشاد مشهد که در تهیه‌ی نسخه‌ی اساس متن، ما را یاری کردند و بحمل زحمات زیادی شدند، سپاسگزاری می‌کنیم. ضمناً از آقای ابوالقاسم اسماعیل پور مطهری مترجمه‌ی انگلیسی صفحات پایانی کتاب با ما همکاری کردند، تشکر می‌کنیم.

امید است که این اولین گام ما در وادی تصحیح، مورد قبول استادان و محققان عزیز گردد و ما را در جهت رفع معایب و کاستی‌های کتاب، مددکار و راهنما باشند.

محمدرضا برزگر خالقی

عفت کرباسی (بانو خالقی)